

ORTAÖĞRENİM ÖĞRENCİLERİNDE İNTERNET BAĞIMLILIĞI

Şahin Gökçearslan¹, Mustafa Serkan Günbatır²

Özet

Bu çalışmada, lise öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerinin ve bu düzeyin hangi değişkenlerle ilişkili olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Cinsiyet, anne ve baba öğrenim durumu, kişisel bilgisayar sahipliği ve sosyal ağları kullanım sürelerinin internet bağımlılığı ile ilişkili olup olmadığı ortaya konulmak istenmiştir. Tarama modelinin kullanıldığı araştırmada çalışma grubunu; 2010-2011 eğitim-öğretim yılı 2. döneminde Türkiye’de Bursa ilinde yer alan bir lisede öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre çalışma grubunda yer alan öğrencilerin % 2,33’ü internet bağımlısı, % 17,45’i eşik ve risk grubunda internet bağımlısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Cinsiyet ve sosyal ağları kullanım süresi (3 saatten fazla) internet bağımlılığında istatistiksel olarak anlamlı fark yaratmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar tartışılmış, bu doğrultuda uygulamaya ve gelecek araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: internet bağımlılığı, cinsiyet, ebeveyn öğrenim durumu, sosyal ağ kullanımı

INTERNET ADDICTION IN HIGH SCHOOL STUDENTS

Abstract

This study aims at determining internet addiction levels of high school students and which variables are related to these levels. It was desired to find out whether the variables such as gender, education levels of the parents, ownership of personal computer and usage times of social networks are related to internet addiction or not. The work group of the study in which screening model was used is composed of the students who studied in a high school of Bursa Province of Turkey in the second term of 2010-2011 school year. According to the study results, 2,33% of the students taking place in the study group is internet addicted while 17,45% of them is internet addicted in threshold group and risk group. Gender and usage time of the social networks (more than 3 hours) were found statistically significant in internet addiction. The results of the study were discussed and some suggestions were presented in relation to practice in this direction and the future studies.

¹ Okutman, Gazi Üniversitesi, sgokcearslan@gazi.edu.tr

² Araştırma Görevlisi, Gazi Üniversitesi, mustafaserkan@gazi.edu.tr

Keywords: internet addiction, gender, education status of parent, use of social network

Summary

The internet which has been the most fast growing communication tool of the history has been taking more and more people into its nets day by day and has been leading significant social changes and developments as a global communication tool (Işık, 2009).

As the place of internet changes in our life, its excessive use causes various problems. Some users can use the internet without standing up from the place they are sitting for a long time or in a way that may neglect, delay/postpone daily life activities. These users gradually encounter with more problems and psychological disorders in their daily life due to unhealthy/troublesome behavior of internet use.

When it is mentioned about the concepts of changing social structure and media, technology addictions, it can be specified that internet addiction is defined as failure in workplace and school performance, sleep disorder, dense indetermination stemming from the boringness and futility of the life without internet, even musculoskeletal disorders stemming from the excessive use of internet and paroxysms depending on certain types of video games.

Troublesome internet use may increase as a strategy of dealing with compliance problems among teenagers. It is stated by the clinicians that internet addiction will increase because of the socio-economic reasons such as abundance of youth population, high rate of internet proliferation speed and unemployment in our country (Cengizhan, 2003). This study aims at determining internet addiction levels of high school students and which variables are related to these levels. It was desired to find out whether the variables such as gender, education levels of the parents, ownership of personal computer and usage times of social networks are related to internet addiction or not.

The work group of the study in which screening model was used is composed of 172 senior high school students who studied in Süleyman Çelebi High School of Bursa Province of Turkey in the second term of 2010-2011 school year. Data was collected by using internet addiction scale developed by Günüç and Kayri (2010). Cronbach alpha (α) internal consistency coefficient in relation to 35 items in the scale was determined as .94.

According to the study findings;

- 2,33% of the students taking place in the study group is internet addicted while 17,45% of them is internet addicted in threshold group and risk group. On the other hand, 80,23% of the students is not addicted.
- Internet addiction rates of the male students are statistically more significant than female students in terms of their genders. Internet addiction is not statistically significant in relation to the educational status of the parents. There is not statistically significant difference between students' ownership of personal computers and internet addiction. It

is seen that students who use social network more than three hours in a day possess higher rate of internet addiction points statistically when compared to the other groups.

According to the study findings, the researchers make suggestions in relation to practice and research as follows:

The reasons underlying beneath the internet addiction of the students, particularly high school students, must be researched and the precautions before being addicted to internet must be taken and applied. The students' purposes of use of internet must be found out with researches and the purposes of internet use from which individuals can benefit must be supported. It is suggested that all parents must take place in TV programs concerning internet use and addiction, brochure publishing, conference, guidance activities that will make these parents conscious without looking at their level of education. When it is taken into consideration that the addicted group is composed of students, it is seen necessary that these kinds of activities must be carried out towards students, as well and guidance counselors must guide these students systemically. The number of studies in relation to internet use and addiction is rather few. The studies concerning internet addiction must be supported in all around the country by taking the youth population into consideration before the number of addicted individual increases.

Giriş

Hayatımızın her alanında yer almaya başlayan internet, başta insanlar arası iletişim olmak üzere sağladığı olanaklar ile yeni bir takım dönüşümlere yol açmıştır. Bu dönüşümler, büyük oranda insanlık yararına olmakla birlikte, hayatımızın bir parçası haline gelen internet, her zaman olumlu yönde sonuçlar doğurmamaktadır.

Günlük hayatı kolaylaştıran internet teknolojilerinin aşırı kullanımı, çeşitli sorunları karşımıza çıkarmaktadır. Bazı kullanıcılar uzun bir süre hiç yerinden kalkmadan ya da günlük yaşamına ilişkin etkinlikleri ihmal edecek biçimde interneti kullanabilmektedirler. Bu kullanıcılar, sağlıksız/problemlerli internet kullanım davranışı nedeniyle giderek yaşamlarında daha çok sorunla ve psikolojik bozulmalar ile karşılaşır hale gelmişlerdir. İnternetin uygun bir biçimde kullanımı gerçekleştirilemediği zaman insan yaşamını olumsuz bir biçimde etkileme ve bağımlılık oluşturabilme potansiyeli söz konusudur (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000). Problemlerli internet kullanımı 15 yıldır araştırmalara konu edinilmektedir ve Acier ve Kern'in yaptığı alan yazın taraması sonucu problemlerli internet kullanımı 8 kategoride ifade edilmiştir. Bunlar; internet bağımlılığı bozuklukları, patolojik internet kullanımı, problemlerli internet kullanımı, siber bağımlılık, yüksek internet bağımlılığı, aşırı internet kullanımı, tetikleyici internet kullanımı ve sanal bağımlılık biçimindedir (Acier ve Kern, 2011). Temelde tüm bu kavramlar benzer amaçlarla kullanılmakta olup, çıkış noktası olarak aşırı ve problemlerli internet kullanma kapsamında ele alınabilmektedir (Ceyhan ve diğerleri, 2007). Türkçe'de çoğunlukla "internet bağımlılığı" olarak kullanılan bu kavram, uluslararası alınıyazına ilk kez, Dr. Ivan Goldberg'in 1996 yılında göndermiş olduğu şaka amaçlı bir e-posta ile girmiştir (Goldberg, 1996). Bu tarihten sonra da internet bağımlılığı kavramı kabul görerek kullanılmaya başlamıştır.

Olumsuz bir durumu ifade eden bağımlılık kavramı, bir madde ya da davranışı kullanmayı bırakamama veya kontrol edememe şeklinde tanımlanabilmektedir (Egger ve Rauterberg, 1996). Fiziksel bir maddeye olan bağımlılık dışında fiziksel bir maddeye dayandırılmayan bağımlılıklar, davranış tabanlı bağımlılıklar olarak sınıflandırılabilir. Bunlar arasında; yeme bağımlılığı, oyun bağımlılığı, bilgisayar bağımlılığı, televizyon bağımlılığı, alışveriş bağımlılığı, internet bağımlılığı gibi davranışlar örnek olarak gösterilebilir (Kim ve Kim, 2002). Ayrıca teknolojik bağımlılık tanımlanmaktadır. Teknolojik bağımlılıklar operasyonel olarak, "insan-makine etkileşimini içeren ve kimyasal olmayan (davranışsal) bağımlılıklar" olarak tanımlanmaktadır. Bu bağımlılıklar pasif (örneğin, televizyon) ya da aktif (örneğin, bilgisayar oyunları) olabilir. Etkileşim genellikle, neden olan ya da pekiştiren özellikleri (örneğin, ses efektleri, renk efektleri, olay sıklığı vb.) içermekte ve bu özellikler bağımlılık eğilimini artırabilmektedir (Griffiths, 1995). Bu özellikler dikkate alındığında internet bağımlılığı teknolojik bağımlılıklar dahilinde değerlendirilebilir.

İnternet için gözden geçirilmesi gereken yaklaşımlardan biri; bireyden başlayarak en üstteki sistemlere dek geniş bir toplumsal yapı içerisindeki ilişkilere odaklanan Medya Bağımlılığı yaklaşımıdır. İnternet, bütün toplumların ve medyanın yapısal şartlarında da zorunlu değişimler yaratmıştır ve yaratmaya devam etmektedir (Işık, 2009).

İşyeri ve okul performansının düşmesi, uyku bozukluğu, internetsiz bir hayatın çok sıkıcı ve boş gelmesiyle kendini gösteren yoğun irade kaybı, hatta internetin aşırı kullanımına

bağlı olarak ortaya çıkan kas ve iskelet sistemi problemleri ile belirli cins oyunlara bağlı nöbetler internet bağımlılığının belirtileridir (Nalwa ve Anand, 2003). İnternet bağımlılığı sonucu ortaya çıkan problemler, akademik, ailevi sosyal ilişkiler, finansal, iş ve fiziki problemler biçiminde beş kategoride ifade edilmektedir (Young, 1998). Bu problemler dikkate alındığında öğrenciler en fazla etkilenenler arasında yer almaktadır.

Lise öğrencilerinin de içinde bulunduğu ergenlik döneminde yaşanan kimlik krizi, özellikle lise öğrencilerinin duygusal iletişimlere yöneldiği, meslek seçimine karar vermek zorunda kaldığı ya da meslek seçimi için girdiği sınavlarda büyük bir rekabet içine girdiği dönemde ortaya çıkmaktadır. Bu süreçler, lise öğrencileri üzerinde gerginlik yaratmakta ve çeşitli sorunlara yol açmaktadır (Ergin, 1993). Bu sorunlardan bazıları, diğer gelişim dönemlerinde de etkisini göstermektedir; ancak bu durumlardan etkilenme oranı ergenliğin daha yoğun olarak kendini gösterdiği lise döneminde çok daha fazladır. Ergenlik sürecinde değişen duygusal yapı ve duyguları uç boyutlarda yaşamaya yönelik eğilim, durumu daha sancılı bir hale getirmektedir (Aydın, 2005). Bireylerin yaşayabilecekleri uyum problemlerine karşı bir takım başa çıkma stratejisi geliştirmeleri gayet olağandır. Ergenlik dönemindeki bireylerin özellikleri göz önünde bulundurulduğunda kullanılan bu stratejilerin yol açabileceği tahribatlar da büyük olabilir.

Ergenlerdeki uyum problemleri ile başa çıkma stratejisi olarak problemlerle internet kullanımı ilerleyebilmektedir. İnternet ve bilgisayar oyunlarının aşırı kullanımının, ödüllendirici bir davranış olarak görülmesi ve dolayısıyla oluşan negatif duygularla (korku, huzursuzluk ve hayal kırıklığı) mücadele etmeye yarayan bir strateji olarak kullanılması internete olan yönelmeyi artırmaktadır (Lim ve diğ., 2004; Akt. Taçyıldız, 2010).

Kent yaşamının bir sonucu olarak sosyal bağların azalmasına neden olmuştur. Sanal iletişim özellikle ergenlerin temel iletişim unsuru haline gelmiştir. Yapılan araştırmalarda ise insanların sosyal bağlarını internet üzerinden kurmaya çalışmaları, tanımadığı bireylerle kolaylıkla iletişim içinde bulunmaları, sınır tanımadan, özgürce düşüncelerini, duygularını ifade edebilmeleri, kendilerini göstermek istedikleri yönlerini abartarak gösterebilmeleri, internet üzerindeki paylaşma ortamlarında diğerlerini gözetleme fırsatının olması internet bağımlılığının nedenleri olarak gösterilmiştir (Cengizhan, 2003).

İnternet bağımlılığı ile ilgili araştırmalar kullanımın yoğun olduğu özellikle ABD ve Batı Avrupa ülkelerinde yapılmış olmakla birlikte, son zamanlarda alan yazında Uzakdoğu ülkelerinden yayınlarla karşılaşıldığı ifade edilmektedir (Öztürk ve diğerleri, 2007). İnternet kullanımı ve bağımlılığı ile ilgili Türkiye’de araştırma sayısı oldukça azdır (Köroğlu ve diğerleri, 2006). Ülkemizde de genç nüfusun fazlalığı, internetin yaygınlaşma hızının yüksekliği ve işsizlik gibi sosyoekonomik nedenlerden dolayı klinik çalışanlarının bu problemle daha sık karşılaşmaya başlayacağı ifade edilmektedir (Cengizhan, 2003). İnternet bağımlılığının meydana getirebileceği olası problemler göz önünde bulundurulduğunda ergenlik dönemindeki bireyler üzerindeki etkilerin çok daha yıkıcı olacağı aşikârdır. Ülkemizdeki genç nüfusun fazla olması ve bu nüfusun potansiyel internet bağımlıları olmaları durumu düşündüğünde, bu konuda yapılacak betimsel çalışmalar önemli görülmektedir. Bu çalışma da internet bağımlılığı konusunda yapılabilecek çalışmalara zemin hazırlayabilecektir.

Gençlerin toplumsal bir olgu olarak interneti kritik, yaratıcı ve akılcı düşünme becerilerini kazanabilme yönünde kullanmaları onlar için yararlı olacaktır. Ayrıca gençlerin internette yararlı bilgilere ulaşma yöntemlerini belirlemeleri ve internetin olumlu ve olumsuz yönlerinin farkında olmaları gerekmektedir.

Bu çalışmada, lise öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerinin ve bu düzeyin hangi değişkenlerle ilişkili olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla yapılan araştırmaya aşağıdaki araştırma soruları rehberlik etmiştir.

1. Cinsiyete göre öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri farklılık göstermekte midir?
2. Anne öğrenim durumuna göre öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri farklılık göstermekte midir?
3. Baba öğrenim durumuna göre öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri farklılık göstermekte midir?
4. Öğrencilerin kendine ait bilgisayara sahip olma durumuna göre internet bağımlılık düzeyleri farklılık göstermekte midir?
5. Öğrencilerin sosyal ağları kullanım süresine göre internet bağımlılık düzeyleri farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada lise öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerini ortaya koyabilmek için tarama modeli kullanılmıştır. Bilindiği gibi tarama modelleri, bir olay ya da durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan modellerdir. Konu olan olay ya da durum, kendi koşulları içinde ve olduğu şekliyle tanımlanır (Karasar, 1999).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu; 2010-2011 öğretim yılı 2. döneminde Bursa İlinde yer alan Süleyman Çelebi Lisesi'nde öğrenim görmekte olan 172 lise son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilere ilişkin demografik veriler

Değişken	Grup	N	%
Cinsiyet	Bayan	100	58,1
	Bay	72	41,9
Toplam		172	100
Annenin Öğrenim Durumu	Okuma-yazma bilmiyor	8	4,7
	İlkokul mezunu	62	36,0
	Ortaokul mezunu	49	28,5

Değişken	Grup	N	%
	Lise mezunu	42	24,4
	Lisans mezunu	8	4,7
	Yüksek Lisans ve üzeri mezunu	3	1,7
Toplam		172	100
	Okuma-yazma bilmiyor	4	2,3
	İlkokul mezunu	43	25,0
	Ortaokul mezunu	41	23,8
Babanın Öğrenim Durumu	Lise mezunu	57	33,1
	Lisans mezunu	21	12,2
	Yüksek Lisans ve üzeri mezunu	6	3,5
Toplam		172	100
Kişisel Bilgisayar Sahibi Olup Olmama	Bilgisayar sahibi	156	90,7
	Bilgisayar sahibi olmayan	16	9,3
Toplam		172	100
Sosyal ağları kullanım durumu	günde 1 kere bir saatte kadar	31	18,0
	günde 1 kere 1-2 saat	39	22,7
	günde 1 kere 2-3 saat	17	9,9
	günde 1 kere 3 saatten fazla	15	8,7
	haftada bir kaç kez	44	25,6
	ayda birkaç kez	9	5,2
	kullanmıyorum	17	9,9
Toplam		172	100

Verileri Toplama Aracı

Bu çalışmada veriler Günüş ve Kayri (2010)'nin geliştirdiği İnternet bağımlılığı ölçeği kullanılmıştır. Ortaöğretim kademesine uygulanan ölçeğe ilişkin madde ayırt edicilik düzeylerinin .420 ile .681 değerleri arasında değiştiği gözlenmektedir ki bu da kabul görülen .4 değerinin üstündedir. Nihai ölçek formunda bulunan 35 maddeye ilişkin Cronbach alfa (α) iç tutarlık katsayısı .94 olarak bulunmuştur.

Likert tipindeki derecelenmeler; "Tamamen Katılıyorum", "Katılıyorum", "Kararsızım", "Katılmıyorum", "Kesinlikle Katılmıyorum" şeklindedir. Ölçek maddeleri 5'ten 1'e doğru puanlandırılmış olup, "Tamamen Katılıyorum" derecesine 5 puan karşılık gelirken "Kesinlikle Katılmıyorum" derecesine 1 puan karşılık gelmektedir. Yani madde puanları 1'den 5'e doğru arttıkça bağımlılık düzeyi de artmaktadır.

Beşli Likert tipteki ölçeklerde kullanılan seçeneklere uygun olarak, aritmetik ortalamaların anlamlandırılabilmesi amacıyla değerlendirme aralıkları, 1.00-1.80; 1.81-2.60; 2.61-3.40; 3.41-4.20; 4.21-5.00 şeklinde ifade edilebilmektedir (Yılmaz, 2010). Ölçeği geliştiren araştırmacılarla yapılan görüşmeler sonucunda, beşli likert tipte düzenlenmiş olan ölçeğin her bir maddesine verilebilecek maksimum puanla (5) minimum puan (1) farkı (4), verilebilecek olası puan sayısına (5) bölünerek aralıklar (0.8) belirlenmiştir. Bu düzenleme

sonucunda her bir maddeye verilen puanların ortalaması üzerinden değerlendirme yapabilmek için yorum ölçütü aşağıdaki gibi oluşmuştur.

1 - 1.80 arası	= Kesinlikle Katılmıyorum
1.81 – 2.60 arası	= Katılmıyorum
2.61 – 3.40 arası	= Kararsızım
3.41 – 4.20 arası	= Katılıyorum
4.21 – 5.00 arası	= Tamamen Katılıyorum

Yukarıda belirtilen yorum ölçütünden bağımlı grupları yordayabilmek için aşağıdaki gruplara ulaşılmıştır (Selim Günüş ile kişisel iletişim, 4 Temmuz 2011).

1 – 2.60 arası	= Bağımlı Olmayan
2.61 – 3.40 arası	= Eşik Grubu
3.41 – 4.20 arası	= Risk Grubu
4.21 – 5.00 arası	= Bağımlı Grup

Ölçek toplam puanı üzerinden değerlendirme de yukarıdaki gruplandırma paralelinde aşağıdaki gibi oluşmaktadır.

35 – 91 arası	= Bağımlı Olmayan
92 – 119 arası	= Eşik Grubu
120 – 147 arası	= Risk Grubu
148 – 175 arası	= Bağımlı Grup

Bulgular

Araştırmanın amacı ve alt amaçları bağlamında cinsiyet, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, kişisel bilgisayar sahibi olma durumu, sosyal ağları kullanım süresi ile ilgili elde edilen bulgular ve yorumları aşağıda sırasıyla sunulmuştur.

Tüm maddelere tamamen katılıyorum cevabı veren bir kişi ile tüm maddelere kesinlikle katılmıyorum cevabı veren 15 kişi çalışmadan çıkartılmış ve gerekli analizler yapılmıştır. Toplam puan üzerinden yapılan değerlendirme sonucu öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerine ilişkin frekans ve yüzdeler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 2: Öğrencilerin İnternet Bağımlılık Düzeyleri

Grup	n	%
Bağımlı Olmayan	138	80,23
Eşik Grubu	22	12,80
Risk Grubu	8	4,65
Bağımlı Grup	4	2,33
Toplam	172	100

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin 138 kişiden oluşan büyük çoğunluğunun internet bağımlısı olmadıkları görülmektedir. Bunu 22 kişi ile eşik grubunda olan öğrenciler izlemektedir. Öğrencilerden 4'ü ise internet bağımlısıdır. İnternet Bağımlısı olmaya yakın olan ve internet bağımlısı olma potansiyeli gösteren grup olan risk grubunda ise 8 öğrenci (% 4,65) yer almaktadır. Yüzdeler değeri incelendiğinde yaklaşık olarak öğrencilerin % 7 sinin internet bağımlısı olduğu veya bu potansiyele sahip olduğu görülmektedir.

Çalışma grubu öğrencilerinin internet bağımlılıklarına ilişkin puanlarının normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov-Smirnov testi ile sınanmıştır ve puanların normal dağılım göstermediği görülmüştür ($p < 0,05$). Dağılımın normal olmamasından dolayı ortalama puanlar üzerinden yapılacak istatistiksel analizlerden Non-parametrik tekniklerin kullanımı uygundur (Büyüköztürk, 2010). Cinsiyete göre öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini sınamak için uygulanan Mann Whitney U testi sonucu Tablo 3' de sunulmuştur.

Tablo 3: İnternet Bağımlılığının Cinsiyete Göre U Testi Sonucu

Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	100	78,35	7835,00	2785,000	0,011
Erkek	72	97,82	7043,00		

Tablo 4 incelendiğinde erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre internet bağımlılığına ilişkin olarak daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Erkek öğrencilerin internet bağımlılığı kız öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p < 0,05$).

Anne öğrenim durumuna göre öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini sınamak için uygulanan ilişkisiz ölçümler için Kruskal Wallis H testi sonucu Tablo 4' de sunulmuştur.

Tablo 4: İnternet Bağımlılığının Anne Öğrenim Durumuna Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu

Anne öğrenim durumu	n	Sıra Ort.	s	χ^2	p	Anlamlı fark
Okur yazar değil	8	120,06	5	4,11	,533	-
İlkokul mezunu	62	84,09		6		
Ortaokul	49	84,76				

Anne öğrenim durumu	n	Sıra Ort.	s d	χ^2	p	Anlamlı fark
mezunu						
Lise mezunu	42	87,48				
Üniversite/ Yüksek okul mezunu	8	81,88				
Yüksek lisans ve üzeri	3	74,00				

Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin anne öğrenim düzeylerine göre internet bağımlılık durumları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Baba öğrenim durumuna göre internet bağımlılık düzeylerinin kıyaslanmasına ilişkin bulgular Tablo 5' de sunulmuştur.

Tablo 5: İnternet Bağımlılığının Baba Öğrenim Durumuna Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu

Baba öğrenim durumu	n	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı fark
Okur yazar değil	4	127,13	5	9,363	,095	-
İlkokul mezunu	43	77,45				
Ortaokul mezunu	41	74,74				
Lise mezunu	57	92,62				
Üniversite yüksek okul mezunu	21	97,52				
Yüksek lisans ve üzeri	6	107,83				

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin baba öğrenim düzeylerine göre de internet bağımlılık durumları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Öğrencilerin kendine ait bilgisayara sahip olma durumuna göre internet bağımlılık düzeylerinin kıyaslanmasına ilişkin bulgular Tablo 6' da sunulmuştur.

Tablo 6: İnternet Bağımlılığının Kendine Ait Bilgisayara Sahip Olma Durumuna Göre U Testi Sonucu

Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Bilgisayar sahibi	156	85,12	13279,00	1033,000	,257
Bilgisayar sahibi olmayan	16	99,94	1599,00		

Tablo 6 incelendiğinde öğrencilerin kendine ait bilgisayar sahibi olma durumlarına göre internet bağımlılık düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Öğrencilerin sosyal ağları kullanım durumuna göre internet bağımlılık düzeylerinin kıyaslanmasına ilişkin bulgular Tablo 7' de sunulmuştur.

Tablo 7: İnternet Bağımlılığının Sosyal Ağları Kullanıp Kullanmama Durumuna Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu

Sosyal ağları kullanım durumu	n	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı fark
günde 1 kere bir saatte kadar	31	87,79	6	20,055	,003	✓günde 1 kere bir saatte kadar ile günde 1 kere 3 saatten fazla kullananlar arası
günde 1 kere 1-2 saat	39	82,36				✓günde 1 kere 1-2 saat ile günde 1 kere 3 saatten fazla kullananlar arası
günde 1 kere 2-3 saat	17	93,44				✓günde 1 kere 2-3 saat ile günde 1 kere 3 saatten fazla kullananlar arası
günde 1 kere 3 saatten fazla	15	137,67				✓günde 1 kere 3 saatten fazla ile haftada bir kaç kez kullananlar arası
haftada bir kaç kez	44	77,09				✓günde 1 kere 3 saatten fazla ile ayda birkaç kez kullananlar arası
ayda birkaç kez kullanmıyorum	9	68,44				✓günde 1 kere 3 saatten fazla ile kullanmayanlar arası
kullanmıyorum	17	75,47				

Tablo 7 incelendiğinde günde üç saatten fazla internet kullanan öğrencilerin internet bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanların, internet kullanmayan; ayda birkaç kez kullanan; haftada birkaç kez kullanan; günde bir saatte kadar kullanan; günde 1-2 saat arası kullanan ve günde 2-3 saat arası kullanan öğrencilerin aldıkları puanlara oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca günde üç saatten fazla sosyal ağ kullanan öğrencilerin istatistiksel olarak da diğer gruplara oranla anlamlı düzeyde daha yüksek internet bağımlılığı puanlarına sahip oldukları görülmektedir ($p < 0,05$). Buna karşın sosyal ağ kullanım sıklıklarına göre oluşan diğer gruplar arasında internet bağımlılığı puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık görülmemektedir ($p > 0,05$).

Sonuçlar

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin % 2,33'ü internet bağımlısı, % 4,65'i risk grubunda internet bağımlısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin % 80,23'ü ise bağımlı değildir. İnternet bağımlısı olan ve risk grubunda bulunan toplam % 7' lik oran lise düzeyinde eğitim gören ve düzenli olarak örgün eğitim kurumuna devam eden bireyler için oldukça yüksek bir düzeydir. Çalışma grubu öğrencilerinin lise son sınıf öğrencileri olduğu, büyük bir çoğunluğunun okul dışı zamanlarda dershaneye gittiği ve üniversite sınavına hazırlandıkları göz önünde bulundurulduğunda, internet ortamında bu kadar çok zaman geçirme eğiliminde olmaları, ayrıca bu oranda internet bağımlısı olmaları dikkat çekici bir durumdur.

Cinsiyet açısından erkek öğrencilerin internet bağımlılığı, kız öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. Cinsiyet değişkenine göre ortaya çıkan bu

farklılık Türk kültürünün bir sonucu olarak düşünülmektedir. Bu durum, erkek öğrencilerin internet kafe gibi ortamlara daha rahat girebilmeleri ve bu çalışmaya dahil olan öğrencilerden erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek oranda kişisel bilgisayar sahibi olma durumu ile açıklanabilir. Her iki cinsiyette de internet bağımlılığı görülebilmese rağmen araştırmalarda farklı sonuçlarla karşılaşmıştır. Erkeklerde kızlardan 2 veya 3 kat daha fazla olduğu ifade edilirken (Öztürk ve diğerleri, 2007). Young (1998)'in araştırmasında kızların erkeklere göre daha çok internet bağımlısı olduğu; Lee ve diğerleri (2007)'nin araştırmalarında ise kızlarla erkekler arasında internet bağımlılığı açısından fark olmadığı belirtilmiştir. Alan yazındaki bu farklılıkta kültürün etkisi olduğu söylenebilir çünkü Türkiye'de yapılan araştırmayla bu çalışmanın bulguları paralellik gösterirken, yurtdışında yapılan araştırmalarla farklı sonuçlar vermektedir. Türk kültüründe erkek öğrencilerin bilgisayar başında fazla zaman geçirmesine, kız öğrencilere göre daha müsamahalı davranılabiliyor olabileceği ile açıklanabilir.

Anne ve baba öğrenim düzeylerine göre internet bağımlılık durumları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Anne ve babanın öğrenim durumları ile öğrencilerin internet bağımlılıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmaması, ebeveynlerin öğrenim durumları ile internet kullanımı, dolayısıyla internet bağımlılığı konusundaki bilinçlilik düzeyi arasında farkın olmadığını göstergesidir. Chiu ve Huang (2009) da 495 lise öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada ailenin öğrenim durumunun internet kullanım davranışlarında farklılık yarattığı fakat internet bağımlılığı konusunda anlamlı bir farklılık yaratmadığını ifade etmiştir.

Öğrencilerin kişisel bilgisayara sahip olma durumu ile internet bağımlılık durumları da istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu durum bilgisayara kolay erişim ve internetin günlük hayatın bir parçası haline gelerek yaygınlaşması ile açıklanabilir.

Günde üç saatten fazla sosyal ağı kullanan öğrencilerin istatistiksel olarak diğer gruplara göre anlamlı düzeyde daha yüksek internet bağımlılığı puanlarına sahip oldukları görülmektedir. Günümüzde sosyal ağların kullanımının giderek arttığı gözlenmektedir. Thadani ve Cheung (2011) yaptıkları çalışmada sosyal ağ bağımlılığını ve bu bağımlılık türünün nasıl ölçüleceğini ifade etmiştir. Sosyal ağları 3 saatten fazla kullanan grubun internet bağımlılığının daha yüksek çıkması, internet bağımlılığında sosyal ağ kullanımının bir etken olabileceği yorumunu ortaya koymaktadır. Ayrıca ilköğretim 6-7-8. öğrencilerinin bilgisayar bağımlılığını inceleyen bir çalışmada da 3 saatten fazla bilgisayar kullanan öğrencilerin bilgisayar bağımlılığı eğilimlerinin daha yüksek olduğu ifade edilmektedir (Yılmaz, 2010). Bu durumda 3 saatten fazla bilgisayar ve internet kullanımının bağımlılıkta kritik öneme sahip olacağı öne sürülebilir.

Öneriler

İnternet bağımlısı öğrencilerin sayısının artması sonucu olumsuz davranış göstermekte olan öğrenci sayısı da artacaktır. Türkiye'de internet bağımlılığı problemi daha ziyade bu teknolojiye daha yatkın olan gençlerde ve çocuklarda daha fazla görülmektedir ve artık aileler çocuklarının internet kullanımının yol açtığı sorunlar nedeniyle bu bozukluğun tedavisinin arayışına girmeye başlamıştır (Arisoy, 2009; Cengizhan, 2003). Bireylerin,

özellikle Lise öğrencilerinin internet bağımlısı olmalarının altında yatan nedenler araştırılmalı ve bağımlı olmadan önce alınması gereken önlemler tespit edilip uygulanmalıdır.

İnternet bağımlılığı konusundaki cinsiyete göre farklılık durumu göz önünde bulundurulduğunda, erkek öğrencilerin bu konuda daha fazla desteğe ihtiyacı olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

Öğrencilerin internet bağımlılık oranları dikkate alındığında bağımlı olacak kadar fazla internet kullanan bu öğrencilerin internet kullanım amaçlarının araştırmalarla ortaya konulması önerilmektedir. Bireylerin yararına olan internet kullanım amaçları desteklenmelidir. Öğrenim düzeyi ne olursa olsun tüm ebeveynlere yönelik internet kullanımı ve bağımlılığı konusunda tv programları, broşür yayınlama, konferans, rehberlik faaliyetleri gibi bilinçlendirici etkinliklerin düzenlenmesi önerilmektedir. Bağımlı grubun öğrenciler olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu etkinliklerin öğrencilere yönelik olarak da düzenlenmesi ve sistemli olarak rehber öğretmenlerin bu konuda kılavuzluk etmeleri gerekli görülmektedir.

Öğrencilerin kişisel bilgisayar sahibi olup olmama durumuna göre internet bağımlılığı farklılık göstermemekle birlikte, internette geçirilen süre bu konuda belirleyici bir değişkendir. İnternette geçirilen fazla sürenin azaltılabilmesi için öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmelerine yönelik çeşitli sosyal, sanatsal ve spor etkinliklerine yönlendirilmeleri önemli görülmektedir.

Kaynakça

- Acier, D.ve Kern, L. (2011). Problematic internet use: Perceptions of addiction counsellors, *Computers & Education*, 56, 983–989.
- Arisoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1), 55-67.
- Aydın, B., (2005). *Çocuk ve ergen gelişimi*. Nobel Yayın ve Dağıtım: Ankara
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (11. Baskı) Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cengizhan, C. (2003). Bilgisayar ve internet bağımlılığı. IX. *Türkiye'de İnternet Konferansı*. İstanbul, Türkiye.
- Ceyhan, E., Ceyhan, A. A. ve Gürcan, A. (2007). The validity and reliability of the problematic internet usage scale. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 7 (1), 411-416.
- Chiu, S. ve Huang, D. (2009). Study on relationship of parent's education model, secondary school student's internet use and addiction in Taiwan. *2nd International Multi-Conference on Engineering and Technological Innovation*, Orlando, Florida, USA.
- Egger, O. ve Rauterberg, M. (1996). *Internet behaviour and addiction*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Swiss Federal Institute of Technology (ETH), Zurich.
- Ergin, N. (1993). *İntihar girişimi olan ve olmayan lise öğrencilerin kendini kabul ve depresyon düzeylerinin karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Goldberg, I. (1996). Goldberg's message. Web üzerinde <<http://www-usr.rider.edu/~suler/psycyber/supportgp.html>> adresinden 10.05.2011 tarihinde alınmıştır.
- Griffiths M.D. , Dancaster I., (1995). The effect of type A personality on physiological arousal while playing computer games. *Addict Behaviour*, 20, 543-548.
- Günüş, S. ve Kayri, M. (2010). Türkiye'de internet bağımlılık profili ve internet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik-güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 220-232.
- Işık, U. (2009). Medya bağımlılığı teorisi doğrultusunda internet kullanımının etkileri ve internet bağımlılığı. *İletişim Dergisi*, 28, 29-56.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kim, S., ve Kim, R. (2002). A study of internet addiction: status, causes, and remedies. *Journal of Korean Home Economics Association English Edition*, 3(1), 1-19.
- Köroğlu, G., Öztürk, Ö., Telliöğlu, N., Genç, Y., Mırsal, H. ve Beyazyürek, M. (2006). Problemlerli internet kullanımıyla başvuran iki uçlu bir hasta nedeniyle psikiyatrik ek tanı tartışması: olgu sunumu. *Bağımlılık Dergisi*, 7(3),150-154.
- Lee, M-S., Ko, Y-H., Song, H-S., Kwon, K.-H., Lee, H-S., Nam, M. ve Jung, I-K., (2007). Characteristics of internet use in relation to game genre in Korean adolescents. *Cyberpsychology ve Behavior*. 10(2), 278-285.
- Lim, J., Bae, Y., ve Kim, S. (2004). A learning system for internet addiction prevention. *Proceedings of the IEEE International Conference on Advanced Learning Technologies*
- Morahan-Martin J, Schumacher P (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Computers in Human Behavior*, 16(1), 13-29.
- Nalwa, K., Anand, A.P. (2003). Internet addiction in students: A cause of concern. *Cyberpsychology & Behavior*, 6(6). 653-656.
- Öztürk, Ö., Odabaşoğlu, G., Eraslan, D., Genç, Y. ve Kalyoncu, A. (2007). İnternet bağımlılığı: Kliniği ve tedavisi. *Bağımlılık Dergisi*, 8(1), 36-41.

Taçyıldız, Ö. (2010). Lise öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerinin bazı değişkenlere göre yordanması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.

Thadani, D. R. ve Cheunk, C. M. K. (2011). Online social network dependency: Theoretical development and testing of competing models, *Proceedings of the 44th Hawaii International Conference on System Sciences*, IEEE.

Yılmaz, M. B. (2010). İlköğretim 6. ve 7. Sınıf öğrencilerinin bilgisayara yönelik bağımlılık gösterme eğilimlerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi*. 1(1). 1-16.

Young, K. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychology & Behavior*, 1 (3), 237–244.